

roofvogels vroeger en nu

Jan Glas

In allerlei artikelen wordt gesuggereerd dat het heel goed gaat, ja soms wat te goed met onze roofvogels.

Als wij eens wat verder terugkijken dan de vijftiger jaren (een absoluut dieptepunt in ons roofvogelbestand) dan blijkt al gauw dat roofvogels vroeger zeer algemeen en overal in den lande voorkwamen.

In het jaar 1856 hebben twee ornithologen, C. de Gavere en A.A. van Bemmelen een lijst van vogels van de Provincie Groningen gepubliceerd.

Het geeft een indruk van die tijd, meer niet. Door de beperkte mobiliteit en het missen van goede optische hulpmiddelen mag worden aangenomen dat alle soorten onderteld zijn. Zo wordt b.v. van de bruine kiekendief geschreven: "Zeldzaam. Broeit jaarlijks in het Onland" (tussen de stad Groningen en Eelderwolde). Het Schildmeer wordt b.v. niet genoemd, toch hebben daar sinds mensenheugenis kiekendieven met meerdere paartjes gebroed.

Hierna volgt een gedeelte van de lijst van de Gavere en van Bemmelen.

— 1856 —

Falco communis, Gmelin. (slechtvalk) Jaarlijks in kleine getale. Eenige jaren geleden huisde er een paar op een der torens der stad Groningen. In 1849 en in 1852 een jong wijfje ontvangen.

Falcon aesalon, Gmelin. (smelleken) Dikwijls verward met Astur nesus en even als deze verkeerdelijk blaauwvalk genaamd. In den winter jaarlijks waargenomen. Dikwijls onder slagnetten gevangen.

Falco subbeteo, Linné. (boomvalk) Evenals F.aesalon gewoonlijk verward met Astur nesus en als eerstgenoemde verkeerdelijk blaauwvalk genaamd. Minder algemeen dan F.aesalon; veel moeilijker te naderen. Broeit in oude boomen en wordt in het najaar meermalen op vinkebanen gevangen.

Falco tinnunculis, Linné. (torenvalk) roodvalk, torenvalk. Overal algemeen. Zeer menigvuldig broeiende in de Martini en in de Aattorens der stad Groningen. Enkele voorwerpen zijn overwinterende waargenomen, en dikwijls in netten gevangen.

Astur palumbarius, Cuvier. (havik) patriezenvalk. De jongen vrij algemeen door de geheele provincie, doch de ouden zeldzaam waargenomen.

Astur nesus, Curier. (sperwer) blaauwvalk. Gedurende het geheele jaar de algemeenst voorkomende roofvogel in de geheele provincie. Broeit overal algemeen. Wordt in den winter dikwijls in slagnetten gevangen.

Circus rufus, Brisson. (bruine kiekendief) Zeldzaam. Broeit jaarlijks in het Onland (tusschen de stad Groningen en Eelderwolde).

Circus cyaneus, Bechstein. (blauwe kiekendief) blaauwschild. Jaarlijks in kleinen getale. Oude voorwerpen zelden waargenomen.

Circus cinerascens, Cuvier. (grauwe kiekendief) Hoogst zeldzaam. Een volwassen mannetje voor eenige jaren in de omstreken der stad Groningen geschoten. Museum van Nat. Hist. te Groningen.

Aquila fulva, Meijer en Wolf. (steenarend) Een jong voorwerp ruim drie jaren geleden geschoten.

Haeliaëtus albicilla, Bonap. (zeearend) ganzenarend. De ouden zeldzaam. In den winter van het jaar 1849 ontving een onzer een zeer oud voorwerp. De jongen in sommige jaren in het najaar en in den winter vrij algemeen, onder anderen in 1851-1852.

Pandion haliaëtus, Cuvier. (visarend) vischarend. Over het algemeen zeldzaam. Meermalen aan de Groningsche in September, October en November geschoten.

Milvus regalis, Brisson. (rode wouw) zwaluwstaart. Zeldzaam. Een jong wijfje eenige tijd geleden door den jager A. Griens bij Paterswolde aan de Drentsche grenzen geschoten.

Buteo vulgaris, Bechstein. (buizerd) haneschop. Broeit vrij menigvuldig door de geheele provincie. In het najaar algemeen. Enkele bijna geheel witte voorwerpen van deze soort nu en dan geschoten.

Buteo lagopus, Bechstein. (ruigpootbuizerd) Vrij zeldzaam. Een wijfje aan het Museum v. Nat. Hist. te Groningen in 1855 toegezonden.

Pernis apivorus, Cuvier. (wespendief) Een jong voorwerp weinige jaren geleden geschoten. Museum v. Nat. Hist. te Groningen.

Naast de oude gegevens van de heren ornithologen uit 1856 is er ook een lijst uit hetzelfde jaartal gepubliceerd met aantallen zogenaamd schadelijk wild, waarop door de verschillende provincies een premie is betaald (Tabel 1). De officiële stukken hiervan bevinden zich in het rijksarchief. Dat het roofvogels waren waarvoor een premie is uitgereikt is wel zeker, de soorten die worden genoemd behoeven een toelichting.

Omdat men vermoedelijk een hogere premie ontving voor een geschoten havik dan een sperwer heeft men allicht een aantal sperwer vrouwtjes aangegeven voor havik mannetjes. Ook worden nergens wespendieven genoemd, deze kunnen zijn aangezien voor buizerds.

Kiekendieven hadden vroeger de naam Moeraswouw, vandaar misschien het groot aantal wouwen.

Tabel 1 Aantallen naar de provinciale overheden aangebrachte dieren, waarop een premie is betaald.

A = Vossen	E = Flumijnen	H = Arenden	L = Hermelijn
B = Marters	(= steenmarters)	I = Valken	
C = Bunzing	F = Haviken	J = Wouwen	
D = Wezels	G = Buizerds	K = Sperwers	

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
Groningen	86	10	105	332		1			156	2		
Friesland	26	4	264	636		115	18	11	250	33	194	16
Utrecht	7	3	371	477		27	61	1	92	28	367	2
Gelderland	239	11	865	2259	5	24	28	8	260	57	411	39
N.Holland			277	435		30	84	2	159	604	305	30
Limburg	106	61	166	617	151	42	1	1	41	11	278	
N.Brabant	272		411	2615	45	155	30	8	130	207	811	8

Een ander getal uit die periode is dat er tussen 1852 en 1857 219 arenden zijn geschoten, waarvan zeker 50 zeearenden.

Van de 10.000 paar zeearenden zijn er nu nog 850 paar over in West en Oost Europa, waarvan 470 succesvolle broedparen verdeeld over een populatie in Skandinavië van $\pm$ 360 paar, Oost Europa - Rusland 95 paar en 20 paar in de Balkan. Helaas moet nu nog bijna ieder nest worden bewaakt tegen onverlaten (Wittgen, Natura Docet Denekamp).

—1920—

Hieronder volgt een passage uit een artikel van V. Ruitenbergh in het vogeljaar (1970, nr. 5: Opvattingen over stootvogels in de twintiger jaren), waarin de in 1917 en 1922 uitgegeven fotoalbums van de Tabaksmaatschappij H. Oldenkott & Zoonen te Amsterdam worden geciteerd.

"Steenarend. Voor ons land een zeldzame gast. Meerdere exemplaren werden in de loop der jaren, vanaf 1850 bij ons geschoten. Het is een roofzuchtige, behendige roofvogel die door alle vogels, groot en klein zeer gevreesd wordt, en met recht, want vanaf muis tot het schuchtere ree en vanaf de kwartel tot de schuwe trap moet alles hen ten offer vallen. Omdat hij aan het jachtveld veel schade berokkent, is het geen wonder dat hij door de jager steeds achtervolgd wordt.

Zeearend. Bij ons grotendeels wintergast. Van november tot januari komt hij bij ons voor, wel het meest in de duinen, dicht bij de kust. Van alle arenden is hij de meest gevreesde. Zij blik is wild. Men mist daarin het majestueuze der andere arenden. Zijn vraat bestaat voornamelijk uit vissen (....) maar hij versmaadt ook geenszins warmbloedige dieren, vooral hazen, eenden, ganzen en andere watervogels. Hij is veel minder schuw dan de steenarend en dientengevolge gemakkelijk te schieten. Hij kan echter een flink schot verdragen.

Visarend. Komt vrijwel het gehele jaar bij ons voor en ook vrij dikwijls. Voor viskwekerijen kan hij zeer schadelijk worden.

Bruine kiekendief. Een roofvogel die overal en algemeen voorkomt in moerassige streken en vooral in met riet begroeide meren. Is wel de grootste vijand van ons waterwild en behoort tot onze meest schadelijke vogels.

Blauwe kuikendief. Werd tot nu toe alleen in Friesland, Drenthe, Overijssel, Gelderland en Noord-Brabant broedend waargenomen, maar ook in Limburg zal hij wel broeden. Kunnen hem rangschikken onder de allerschadelijkste roofvogels, wier gelederen zo nu en dan eens gedund moeten worden.

Grauwe kuikendief. Broedt in bijna alle provinciën, ook in de duinen van Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog. Ook deze Kuikendief moeten we aan de schadelijke roofvogels toevoegen, want hij rooft niet alleen een groot aantal eieren en jongen onzer meest nuttige vogelsoorten, maar weet ook dikwijls genoeg broedende vogels op het nest te snappen. In ieder geval maakt hij veel meer nuttige vogels buit dan schadelijke muizen en insekten.

Buizerd. Komt overal en algemeen, maar niet talrijk bij ons voor. Zelden bouwt deze luie vadsige roofvogel een nieuw nest. Meestal is het een oud nest van het vorige jaar dat wat opgeknapt wordt of heeft hij beslag gelegd op een oud kraaiennest. Door het verdelgen van ontelbare schadelijke muizen en insekten wordt hij onder de nuttige vogels gerangschikt, maar daar hij in de broedtijd soms zeer veel schade kan aanrichten door het buitmaken van heel veel nuttig wild, mogen de meeste jagers hem niet gaarne lijden.

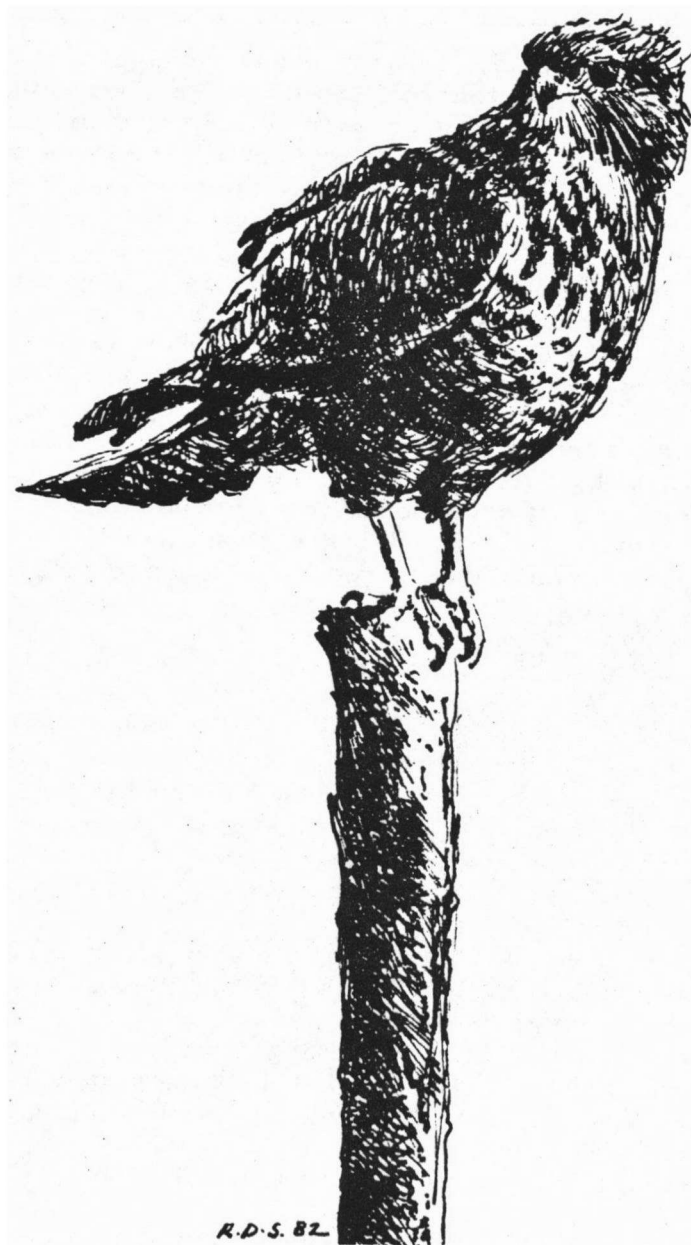
Havik. Voorzeker een van onze meest schadelijke roofvogels, zo niet de allerschadelijkste. Daar hij echter slechts in kleine getale meer bij ons voorkomt, wordt hij in schadelijkheid door de sperwer overtroffen. Door zijn nooit te verzadigen eetlust en zijn roof van alle nuttige dieren, is hij wel de meest gevreesde vijand van kippen, duiven, patrijzen, hazen, konijnen, eekhoorntjes enz., want al deze maakt hij door zijn moordlust tot zijn dagelijkse slachtoffers.

Sperwer. De meest schadelijke van alle bij ons voorkomende roofvogelsoorten. Komt vrijwel met de havik overeen, maar wint het nog van hem in brutaliteit. De meest gevreesde roofvogel van de kleine vogelwereld, vooral van mussen en lijsters.

Slechtvalk. Z'n vraat bestaat uit vogels van de groote van een leeuwerik tot die van een wilde eend. Vooral op duiven en patrijzen heeft hij het voorzien. Hij mag gerust in de rij staan van onze meest schadelijke roofvogels.

Boomvalk. Hoofdzakelijk zijn het zwaluwen en leeuwerikken die hem ten offer vallen. Dat de schade die hij onder de zangvogels aanricht veel groter is dan het door hem gestichte nut, laat zich gemakkelijk verklaren". (Tot zover dit droevige epistel).

Nuttig en schadelijk is een kwalificatie die bij vrijwel geen enkele vogelsoort ontbreekt.

-1950-

Dat vogelboeken met een tekst als geciteerd door Dhr. Ruitenbergh hun uitwerking niet missen, moge blijken uit onderstaande voorvallen. Jaap Taapken schreef in 1954 voor de Nieuwe Leidsche Courant een artikel over het schieten (met toestemming van het ministerie van Landbouw) van 600 tot 800 kiekendieven (voornamelijk bruine) in de Noordoostpolder en dat alleen omdat ze als een bedreiging werden gezien voor de ten behoeve van wildbeheer uitgezette jonge fazanten, z.g.n. boskippen. De kiekendieven zijn als vuil vernietigd, zelfs is er geen maagonderzoek uitgevoerd om meer inzicht in het menu van deze prachtdieren te krijgen. Jaap Taapken schrijft verder: "kort daarop is in de Noordoostpolder een ware muizenplaag uitgebroken en deze muizenplaag heeft men willen bedwingen met het strooien van gif om de muizen te verdelgen. Op het vergiftigde graan kwamen toen de overwinterende ganzen af en er zijn toen vele honderden ganzen gestorven aan het gestrooide gif."

-1970-

In de zestiger jaren werd op alle fronten alarm geslagen, ook op Europees nivo. Van de meeste soorten roofvogels waren alleen nog restpopulaties over, soms zelfs te weinig om zich op een natuurlijke wijze te kunnen herstellen van een eeuwenlange vervolging door de mens, met geweren, klemmen en vooral de laatste jaren door gif, al dan niet opzettelijk.

Van de Havik waren er in 1963 minder dan 10 broedparen over in ons land, ondanks een wettelijke bescherming vanaf 1936. Wel was het nog mogelijk om op een speciale vergunning roofvogels die schade (?) veroorzaakten, af te schieten. Zelfs in jagerslectuur werden positieve artikelen over roofvogels gepubliceerd. Voor een succesvol havikbroedsel werd een premie betaald, wat niet voor mogelijk werd gehouden gebeurde, op gezamenlijk initiatief (jagers en vogelbeschermers) werden haviken afkomstig uit Duitsland, hier losgelaten. De havikstand herstelde zich langzaam, desondanks werd er nog veel op geschoten met jachtgeweren. Het R.I.N. kreeg sinds 1973 de beschikking over de bouten van alle door preparateurs opgezette roofvogels en uilen. In totaal werden 651 dagroofvogels en 736 uilen onderzocht op hagelkorrels, hiervan waren er 82 geschoten met een jachtgeweer en slechts 5 met een buks. Toch wordt door de jager veelal de schuld aan stropers gegeven.

Ook in de omringende landen heerste er veel ongerustheid over het voortbestaan van verschillende soorten roofvogels.

Van 1-3 maart 1963 werd er een roofvogelconferentie gehouden te Cambridge, met als deelnemers vogelbeschermers, jagers, valkeniers, postduivenliefhebbers, landeigenaren, landbouwers, ornithologen enz. Met klem wordt aangedrongen op een beperking in het gebruik van gechloreerde koolwaterstoffen.

Op 7 maart 1964 werd er in "Artis" een Nationaal beraad over de Roofvogelstand gehouden, door een vergelijkbaar gezelschap. Besloten werd de bespreking als volgt samen te vatten:

"Het nationaal beraad van jagers, jachtopzichters, vogelbeschermers en vogeldeskundigen, gehouden op 7 maart 1964 te Amsterdam

- stelt vast dat de roofvogels in Nederland, evenals in andere delen van Europa, op alarmerende wijze in aantal verminderen en dat het verdwijnen van bepaalde soorten of vormen allerminst denkbeeldig is;
- stelt vast dat roofvogels een onmisbare schakel vormen bij de handhaving van het evenwicht in de natuur en dat zij deel uitmaken van deze natuur, zoals die uit esthetische, ethische, recreatieve, opvoedkundige en wetenschappelijke overwegingen aan het nageslacht behoort te worden doorgegeven;

- besluit dat aan de willekeurige en ongegronde vernietiging van roofvogels een eind behoort te komen en bepleit een strikte eerbiediging van de bescherming die alle soorten roofvogels en uilen in Nederland krachtens de wet genieten;
- bepleit voortzetting en zo mogelijk intensivering van de bestudering der levensgewoonten en het voorkomen der roofvogels in Nederland;
- bepleit voortzetting en intensivering van het onderzoek naar het mogelijke effect van het normale gebruik van zgn. pesticiden op de roofvogelstand;
- bepleit scherper toezicht op het bij de wet verboden, maar niettemin toenemende misbruik van landbouwvergiften voor bestrijding van vogelschade in de land- en tuinbouw, waaraan behalve de wellicht schadelijke vogels vooral ook roofvogels en uilen ten offer vallen".

In april 1964 kwamen in Caen (Normandië) vogelbeschermers en jagers uit 8 Europese landen bijeen. Uit een droeve inventarisatie bleek o.a. dat er in België door de bond van duivenliefhebbers een premie was betaald voor zeker 5000 geschoten en geklemde roofvogels en in Frankrijk (schrik niet) per jaar premies werden betaald voor het doden van 200.000 roofvogels en uilen, waarbij alle middelen waren geoorloofd.

Een hele lijst met resoluties werd weer aangenomen.

In Wenen werd van 30 sept. tot 4 okt. 1975 een wereldconferentie over de bescherming van roofvogels en uilen georganiseerd door de Internationale Concil for Bird Preservation (I.C.B.P.).

De Nederlandse situatie vertoonde parallellen met enkele nabuurlanden waarbij het met sommige soorten iets beter bleek te gaan, vooral door het terugdringen van persistente bestrijdingsmiddelen.

Ondanks alle conferenties worden er overal nog steeds veel roofvogels geschoten, b.v. in Finland 3-5000 Haviken, en in Oostenrijk werden door jagers in 1972 tenminste 14.000 roofvogels doodgeschoten.

Nadien werden er door de Oostenrijkse jagers geen cijfers meer gepubliceerd.

Weer werd er internationale steun gevraagd voor het behoud van onze gevederde vrijbuiters.

-1985-

Wat is er veranderd in 130 jaar? De premie betaald door de overheid voor het afschieten van een roofvogel behoort gelukkig tot het verleden, zo ook de enorme vergiftigingen uit de vijftiger en zestiger jaren door zaaizaad-ontsmettingsmiddelen.

Het merendeel van de bevolking vindt nu dat roofvogels fascinerende en nuttige dieren zijn. Maar toch heeft het C.D.I. (Centraal Diergeneeskundig Instituut) te Lelystad over een periode van 1975 t/m 1984 1948 roofvogels onderzocht op doodsoorzaken. Bij 534 dieren (27%) was dit door opzettelijk menselijk toedoen, bij de buizerd was dit zelfs 42%.

In dezelfde periode werden ± 5500 buizerds geprepareerd. Men mag aannemen dat hiervan eenzelfde percentage met opzet is gedood, het gaat dan hierbij om 2850 overtredingen. Daar bovenop komt nog eens de vervolging van onze broedvogels, aan het licht gebracht door actieve roofvogelwerkgroepen, die in hun gebied ieder nest min of meer bewaken. Maar wat gebeurt er in biotopen waar geen controle is? De K.N.J.V. (Koninklijke Nederlandsche Jagers Vereniging) roept al jaren dat het nergens bewezen is dat jagers zich aan dergelijke praktijken schuldig zouden maken en dat, mocht dat eventueel wel eens voorkomen, inleveren van het geweer het minste zou zijn. Dergelijke uitspraken doen het natuurlijk heel goed bij de eigen achterban, maar

slaan nergens op. Buiten de tientallen verdachte jagers, zijn er ook die op heterdaad zijn betrapt bij hun misdadige praktijken.

Om enkele te noemen: 24/2'85, Kloosterburen: jager schiet buizerd, procesverbaal opgemaakt; 15/4'85, Valthermond: jager schiet buizerd, p.v. opgemaakt. In mijn archief heb ik ook nog een verhaal van een vogel-liefhebber die op 15 sept. 1984 in de Wieringermeer naar twee kiekendieven zat te kijken, waarbij plots één kiekendief uit de lucht werd geknald door een jager in het bijzijn van een jachtopziener.

Hemel en aarde werden bewogen, maar er kwam geen politie, via een controleur vogelwet is er werk van gemaakt.

Dit zijn enkele voorbeelden en natuurlijk net als al die andere gevallen bij de K.N.J.V. bekend. Hebt u ooit gehoord van uitvoering van de bepleite strafmaatregelen?

Het aantal vogels waarop geschoten wordt is verhoudingsgewijs maar klein t.o.v. de vergiftigingen, waarbij het meestal gaat om zgn. 'doorvergiftigingen via uitgestrooid met parathion behandeld graan.

Om hier een dader op heterdaad te betrappen is uiteraard nog veel moeilijker. Het uitstrooien van gif past bij de duisternis.

Regelmatig maken zich hieraan ook landbouwers schuldig, niet er aan denkend dat ze buiten de in hun ogen schadelijke vogels, b.v. kraaien en duiven, ook aaseters als de buizerds treffen. Gif maakt geen onderscheid.

De situatie in de provincie Groningen: In verschillende rapporten over roofvogelvervolging staan kaartjes afgedrukt, met daarop aangegeven de plaats van overtreding en tegen welke vogelsoort. Wat de buizerd betreft springt het Eemsmond gebied/ gemeente Slochteren er op een negatieve manier uit.

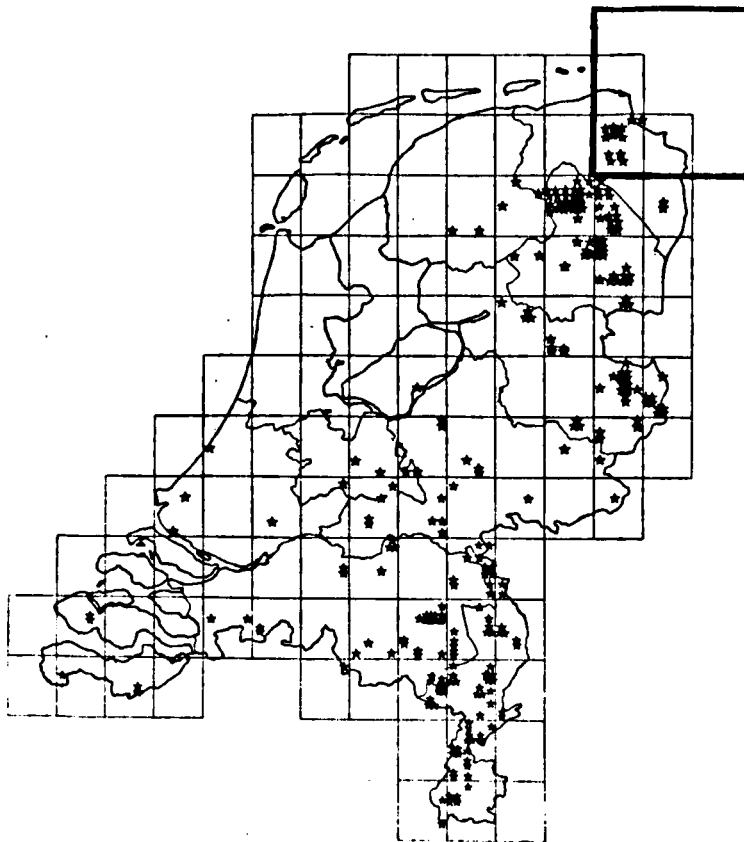

Fig 1 De verdeling over Nederland van de overtredingen tegen de buizerd (*Buteo buteo*) vastgesteld door het CDI. Periode 1975 t/m 1984.

Over de periode '80-'85 heb ik van het C.D.I. alle gegevens gekregen uit het aangegeven gebied. Wij kunnen hierbij drie ernstige gevallen van vergiftiging onderscheiden.

Het eerste geval betreft een massale buizerdvergiftiging bij een populierenbos te Garrelswaer in 1982 (12 ex.), 1983 (4 ex.) en in 1985 (1 buizerd). Een aantal gevonden buizerds was al te lang dood om nog naar het C.D.I. te worden gestuurd. De laatst gevonden buizerd was al bij de preparateur, in overleg is alsnog de bout opgestuurd: parathion. Ook zijn er in '82 en '83 vergiftigde eieren en muizen aangetroffen. De eerste melding is binnengekomen bij asielhouder Dijkman door een toevallige wandelaar.

Er is nooit iemand aangehouden of op heterdaad betrapt. De man die algemeen in de omgeving werd verdacht was een stroper/mollenvanger met een jachtvergunning.

De tweede melding kwam van nabij het Slochterbos. Januari 1983 werden er 4 dood gevonden door Jaap Vos, die dagen achtereen alle vrije uurtjes had besteed aan het bestuderen van de buizerds en dan ook meteen merkte dat de dieren er niet meer waren.

Na een zoekactie zijn er twee in een sloot gevonden en twee in het bos.

De buizerds hadden resten van muizen en duiven in hun maag, vermoedelijk dood gegaan aan met parathion behandeld graan en zo een gemakkelijke prooi.

Geen aanhouding, een dader is dus niet gevonden. Hier is het geen geheim dat een aanwonende landbouwer moeilijk een vogel op zijn land duldt.

De derde massale vergiftiging speelde januari 1985, voornamelijk in Schildwolde achter een bossage die als slaapplek werd gebruikt door kraaien, duiven en enkele buizerds. Verder kwamen er meldingen van dode vogels tot op 10 km. afstand. Ook werden er slachtoffers gevonden bij voerplaatsen in de gemeente. Hier is graan bewerkt met parathion aangetroffen. Op 23 januari werd de eerste zieke buizerd bij asiel Nauta gebracht, gevonden achter de eerder genoemde bossage, op 24 januari een dode buizerd bij de Baggerputten en een fazanthaan + twee eksters bij een voerplaats. Op 3 februari werden weer dode kraaien en eksters bij Nauta gebracht (niet alle dieren zijn opgestuurd naar het C.D.I.) Op 7 februari bracht er weer iemand (woont vlak bij de eerste vergiftigde buizerd) een dode kraai, dode ekster en een vergane buizerd en vertelde dat er in het veld achter zijn huis nog veel meer slachtoffers lagen.

Met vijf vogelliefhebbers hebben we de volgende dag het hele terrein afgezocht en 32 houtduiven, 1 turkse tortel, 3 eksters, 5 wilde eenden, 1 meeuw, 19 roeken en weer een buizerd gevonden.

Volgens aanwonenden hadden kinderen ook al veel dode vogels meegenomen. Terwijl wij daar aan het zoeken waren viel er een houtduif dood uit de lucht, waarbij het bloed uit zijn snavel liep, en een grote donkere buizerd at nog van een dode roek.

Dit dier is op 21 februari in het slaapbosje dood aangetroffen. Een aantal vogels is weer voor onderzoek naar het C.D.I. gezonden; parathion. De laatste buizerd werd begin maart door mij gevonden onder een slaapboom, vlak bij ons huis. Het dier leefde nog, direct heb ik met een injectiespuit water in zijn slokdarm gespoten, zodat het gif gelijk wordt verdund en met dunne ontlasting zo snel mogelijk wordt afgevoerd. Nauta heeft de therapie voortgezet en het dier kon later met 3 andere buizerds worden losgelaten.

Voor 8 buizerds was het te laat. Waarom ???

De vogels die niet voor onderzoek zijn gebruikt werden verbrand. Weer waren er geen aanhoudingen, wel verschillende aanwijzingen die onderzocht zijn, maar niets hebben opgeleverd.

Van de in het fig.1. omlijnde gebied waren volgens opgave van het C.D.I. meer dan 50% van de onderzochte roofvogels vergiftigd. Het gif dat is gebruikt: 1x chloralose, 4x strichnine en 18x parathion.

Buiten de roofvogels is vergiftiging vastgesteld als doodsoorzaak bij de volgende vogels: 11 wilde eenden, 3 tamme ganzen, 2 knobbelzwanen, 1 blauwe reiger, 1 zwarte kraai, 4 bonte kraaien, 3 roeken, 5 postduiven, 2 houtduiven, 7 eksters, 3 vinken, 3 fazanten, 1 merel, 5 spreeuwen, 2 kokmeeuwen en 2 kauwtjes. Een zwarte kraai stierf door chloralose, alle anderen door parathion.

Zin en onzin over roofvogels anno 1985

In Sappemeer had een wildbeheerder een broedende havik in een graanveld achter zijn huis. Het was een bruine kiekendief. Een landbouwer werd geconfronteerd met een buizerd die van een dode gans zat te vreten (zijn gans). Volgens zijn mening had de rotvogel hem doorgemaakt en als hij hem kon krijgen, ging hij er aan.

Een jager/duivenmelker zag regelmatig een havik vliegen over zijn duivenhok, het was een bruine kiekendief (nu weten we waar al die haviken wegekomen).

Volgens een andere landbouwer/wildbeheerder waren er geen patrijzen meer in zijn jachtveld omdat kiekendieven ze hadden opgevreten.

Alle andere oorzaken waren maar flauwekul, de kiekendieven waren beschermd, anders zou hij ze allemaal afschieten.

Verstoringen van nesten van bruine kiekendieven

Tijdens het ringen van jonge kiekendieven blijkt dat bijna alle nesten worden bezocht door nieuwsgierigen. Men gaat er kennelijk van uit dat één bezoekje geen kwaad kan. Naar verschillende nesten was echter een pad door het riet gelopen alsof er dagelijks bezoek bij het nest was geweest, terwijl het storen van de oude vogels vooral bij nat weer nadelige gevolgen heeft voor de dan kleumende jongen.

Bij sommige nesten zijn zelfs schuiltenten gevonden, hoewel het storen van broedende vogels volgens de wet niet is toegestaan. Een positief geluid: een landbouwer/jager heeft tijdens het combineren (een aantal jaren geleden) een stuk koolzaad laten staan i.v.m. het aanwezig zijn van een nest met jonge kiekendieven. De persoon in kwestie heeft toendertijd hiervoor van onze vereniging een kleine attentie ontvangen.

Roofvogels en uilen in vogelasiels

Van 3 asiels (P.Wentzel, Uithuizen; Fam. Dijkman, Winneweer en Mevr. Schouten, Bellingwolde) heb ik gegevens ontvangen over '80-'86 wat betreft de oorzaak van opname in het asiel (tabel 2).

Tabel 2: Oorzaken van opname in 3 asiels te Groningen ('80-'86).

-
(1)	verkeer/hoogspanningsleidingen/glazen wanden e.d. (veel gebroken vleugels)
(2)	verzwakte/verhongerde vogels (regelmäßig nestjongen)
(3)	ziekte/infectie
(4)	koude slachtoffers
(5)	vergiftiging (soms niet zeker)
(6)	aangeschoten
(7)	overige oorzaken
(8)	oorzaak niet bekend
-

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	Totaal
Torenavalk	14	20	3	-	2	-	2	7	48
Buizerd	10	4	2	-	13	-	-	-	29
Sperwer	8	8	-	-	1	1	-	3	21
Kerkuil	3	-	-	9	-	-	-	-	12
Br. Kiekendief	7	1	1	-	-	-	1	-	10
Steenuil	2	3	1	-	-	-	-	-	6
Velduil	2	3	-	-	-	-	-	-	5
Havik	1	-	-	-	-	1	-	-	2
Bosuil	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Boomvalk	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Smelleken	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Ransuil	15	13	-	-	-	-	-	-	28

Tot 1980 bestaat er een overzicht van alle verzorgde vogels in dierenasiels in Nederland. Het lijkt erop dat er bij de buizerd een opmerkelijke relatie bestaat tussen het aantal vogels dat geteld wordt bij Falsterbo, Zweden september/oktober en aantallen buizerds die januari, februari en maart van het daaropvolgende jaar terecht komen in asiels (tabel 3).

Hoe dit zich over meerdere jaren verder ontwikkelt en waarom er bij de sperwer ogenschijnlijk geen verband bestaat zoals bij de buizerd is misschien het onderzoeken waard.

Tabel 3:

Vergelijking tussen de aantallen bij Falsterbo (Zweden) langstrek-kende buizerds en de aantallen opgenomen buizerds in de daarop-volgende winter in Nederland.

	Falsterbo		Asiels
1975	5850 ex.	1976	147 ex.
1976	7875 ex.	1977	154 ex.
1977	13860 ex.	1978	393 ex.
1978	9072 ex.	1979	298 ex.
1979	7654 ex.	1980	244 ex.

Door de presentatie (half februari '86) van het boek "Roofvogels en uilen van Europa", worden we voor de zoveelste keer met onze neus op de feiten gedrukt.

Uit een krantenartikel wil ik enkele zinnen citeren: "Roofvogelexpert prof. Voous over zijn boek: "Helaas heb ik over de meeste vogels tamelijk droefgeestig moeten schrijven. Verschijnselen als afschot, vergiftiging en verstoring komen voortdurend terug. De ingrepen van de mens in het Europese landschap hebben natuurlijk ook een geweldige invloed gehad. Veel leefgebieden zijn vernietigd, soms opzettelijk. En verder verdween door dode dieren op te ruimen natuurlijk het voedsel voor vele soorten." En zoals gezegd, ook in ons land herhaalt zich de gruwelijke geschiedenis van vervolgingspraktijken.

"Ingrijpen moet", fluistert men in jagerskringen. Prof. Voous wil er niets van weten. In de natuur, zegt hij, is altijd wel sprake van bepaalde golfbewegingen en de weegschaal zal heus wel weer eens naar de andere kant doorslaan. En om aan te geven hoe snel je een populatie om zeep kunt helpen, verwijst hij naar de keizerarend. Rond 1905 kwamen er in Bulgarije nog 6000 exemplaren voor. In 1965 waren ze totaal verdwenen. Vooral door afschot, nestplundering en vergiftiging."

Jan Glas, Kappershuttenweg 11
9627 TD Hellum

